

30. jaanuaril tähistas 80. sünnipäeva tuntud teadlane epidemioloog Mati Rahu

Mati Rahu on sündinud 1942. aastal Varbla vallas Pärnumaal ning 1960. aastal lõpetanud Tallinna 2. Keskkooli. Ta õppis Tartu Riikliku Ülikooli bioloogia-geograafiateaduskonnas eriprogrammi alusel meditsiinigeograafiat. Ülikooliajal sai alguse tema sügavam huvi vähiepidemioloogia ja haiguste registreerimise vastu. 1976. aastal kaitses ta NSVL Meditsiiniakadeemia Eksperimentaalse ja Kliinilise Onkoloogia Instituudis bioloogiakandidaadi väitekirja onkoloogia erialal. Tema väitekirja käsitles mao-, kopsu- ja nahavähi esinemist Eestis.

On tähelepanuväärne, et Mati Rahu kogu tööalane karjäär on kulgenud Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudis, hilisemas Tervise Arengu Instituudis. Ta ehitas üles epidemioloogia ja biostatistika osakonna ning oli pikka aega (1991–2013) selle juhataja. Tööga kaasnes erialane täiendus USA ülikoolides ja instituutides. Ta on olnud arvukate erialaste komisjonide, nõukogude ja seltside liige. Tulemuslikku teadustööd ilmestavad enam kui 200 publikatsiooni. Mati Rahu panus Eesti Tšernobõli veteranide rahvusvaheliselt tunnustatud kohortuuringu läbiviimisel on olnud teedrajav tähis Eesti epidemioloogiamaastikul.

1978. aastal asutatud Eesti vähiregistri rajamine ja edendamine on olnud üks Mati Rahu olulisemaid elutöid. Tema initsiatiivil ja pühendunud panustamisel kujunes vähiregister juba nõukogude perioodil asendamatuks vähi uurimise vahendiks, arenes koostöö teiste vähiregistritega ja Eesti andmed said osaks rahvusvahelisest vähistatistikast. Olles registripõhise teaduse veendunud toetaja, on Mati Rahu panustanud mitmete teiste Eesti meditsiiniregistrite loomisesse ja teaduslikku nõustamisse.

Mati Rahu pani aluse moodsa epidemioloogia õpetamisele Tartu Ülikoolis (TÜ). Aastatel 1991–1993 oli ta TÜ tervishoiu instituudi külalislektor ning 1993. aastal sai temast instituudi äsja loodud epidemioloogia ja biomeetria õppetooli ühisprofessor (hilisem külalisprofessor). Tal tuli koostada aineprogramm moodsas epidemioloogias, mis kajastas tollases vaates täiesti uut lähenemist uuringute meetoodikale. See oli aluse panemine teadmistele, mis sillutasid tee tänapäevasele tõenduspõhisele meditsiinile. Eesti keelse epidemioloogiakirjanduse puudumisel tõlkis ta eesti keelde Ahlbomi ja Norelli teose „Sissejuhatus moodsassse epidemioloogiasse“ (1993). Mõned aastad hiljem toimetas Mati Rahu sama raamatu venekeelset tõlget.

Mati Rahu loengukursused moodustasid epidemioloogiast, uuringute kavandamisest ja teadustöö alustest rahvatervishoiu magistrantidele ja meditsiini valdkonna doktorantidele olid väga hinnatud ja menukad. Ta on juhendanud 10 doktoritööd ja 10 magistratööd. Tema lugema-

tute arstidest õpilaste korrektne teaduslik käekiri on äratuntav ja selle iseloomustamiseks kuuleb neid sageli ütlemas „Mati Rahu kool“.

Mati Rahu panust emakeelse teaduse arengusse on võimatu üle hinnata. Ta töötas välja moodsa epidemioloogia eestikeelse erialasõnavara. Emakeeles avaldatud üllitised on aidanud süstematiseerida epidemioloogiat termineid, jälgida epidemioloogilise mõtte arengut Eestis ja süüvida metatasandil teadustulemuste esitamise protsessi. Mati Rahu elutöö on oluliselt tugevdanud epidemioloogia kui rahvatervishoiu alusteaduse positsiooni Eesti ühiskonnas. Tema pühendumus ei ole tal kunagi lubanud jääda kõrvaltvaatajaks, kui on vaja teaduse või eriala kaitseks välja astuda.

Mati Rahu tegevus on leidnud tunnustamist riiklikul tasandil: ta on pälvinud riigi teaduspreemia 1997ndal (kollektiivi juhina) ja 2007. aastal ning Eesti Punase Risti II klassi teenetemärgi 2006. aastal. Kolleegina on Mati Rahu väga abivalmis ning tema terav ja briljantselt lihvitud keeletunnetus ei jäta kolleegidele vähematki võimalust grammatiliselt vildakate tekstide esitamiseks. Selle oskuse on ta edasi andnud paljudele oma õpilastele.

Epidemioloogia kõrval on Mati Rahu suur hobi loodusfotograafia ja reisimine. Tema pilte on eksponeeritud näitustel ja märgitud ära „Looduse aasta foto“ konkursil. Lisaks aitas loodusfotograafi terav silm tal avastada Saaremaal hariliku luuderohu seni teadmata esinemiskoha ning anda seeläbi panuse Eesti taimede levikuatlasesse.

Õnne, tervist ja edu soovides

**Tervise Arengu Instituut,
TÜ peremeditsiini ja rahvatervishoiu
instituut**